

якій воно забезпечує собі постійну адаптацію до кон'юнктури і вимог ринку та постійно залишається прибутковим і конкурентоспроможним.

Загалом, реструктуризація підприємства є достатньо складним процесом, який потребує досконалої законодавчо-нормативної бази, чітких методичних інструкцій з проведення цього процесу, відповідної кваліфікації управлінського персоналу та значних фінансових вкладень.

Для активізації процесів реструктуризації підприємств з метою підвищення ефективності діяльності доцільно приділити увагу вдосконаленню нормативно-правової бази щодо регулювання процедури проведення організаційно-економічного перетворення підприємств або прийняти відносно самостійний закон із чітким визначенням термінів, понять, порядку проведення, особливостей правового регулювання з урахуванням галузевої специфіки. Важливим є організаційно-правове забезпечення розробки інструкцій, відповідних методик, докладних практичних рекомендацій щодо форм проведення реструктуризаційних перетворень підприємств з урахуванням накопиченого зарубіжного та вітчизняного досвіду проведення реструктуризації та застосування положень чинного українського законодавства, яке регулює цей процес. Слід забезпечити менеджерам вищого рівня та фахівцям підприємств можливість одержання теоретичних знань і практичних навичок щодо проведення реструктуризації підприємств на сучасному етапі світової фінансової кризи.

Запропоновані заходи дозволять підприємствам приймати більш виважені та обґрунтовані рішення щодо реструктуризації форми ведення бізнесу в умовах кризи, сприятимуть подоланню тимчасових техніко-економічних і фінансових труднощів.

Дослідження засвідчили, що через недостатню державну підтримку, недосконалість законодавчої бази, брак кваліфікованих фахівців і низку інших причин банкрутами стають потенційно життєздатні підприємства, в тому числі й ті, що належать до пріоритетних галузей економіки України та є для держави стратегічно важли-

вими об'єктами. Уникнути процедури ліквідації при банкрутстві чи самоліквідації й продовжити свою діяльність підприємство як юридична особа може в іншому, видозміненому стані. Одним з ключових напрямків виходу підприємств з кризового стану в рамках стратегічного управління являється процес реструктуризації. Основною метою його проведення є створення повноцінних суб'єктів господарювання, здатних ефективно функціонувати за умов переходу до ринкової економіки та виробляти конкурентоспроможну продукцію, що відповідає вимогам товарних ринків.

Тому, реструктуризацію необхідно проводити як логічний і добре спланований процес, який дозволить досить швидко зупинити падіння бізнесу і почати його поступове відтворення. Разом з тим, успішно проведена реструктуризація підприємства закладе основу для генерації стійкої стратегії розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства в майбутньому.

1. Батенко Л. Реструктуризация как путь к финансовому оздоровлению и прибыльности предприятия / Л. Батенко // Бизнес. – 2000. – № 3. – С. 116–119.
2. Бойчик І. Економіка підприємства. Навч. посібник / І. Бойчик. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
3. Гончаров В. Реструктуризация как инструмент антикризисного управления предприятием / В. Гончаров // Бизнес Информ. – 2000. – № 1. – С. 78–81.
4. Господарський кодекс України: за станом на 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Економіка підприємства: Підручник / За ред. А.В. Шегди – К.: Знання, 2006. – 614 с.
6. Локшина С. Краткий словарь иностранных слов. – 9-е изд., испр. – М.: Русский язык, 1998. – 632 с.
7. Наказ Міністерства економіки України від 23.01.1998 р. № 9 "Про затвердження методичних вказівок щодо проведення реструктуризації державних підприємств". [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0187-98>.
8. Отенко І., Москаленко Н. Организационно-экономический механизм реструктуризации предприятия / И. Отенко, Н. Москаленко. – Науч. изд. – Х.: ХНЭУ, 2005 – 215 с.
9. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Розділ "Статистична інформація"; – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Офіційний веб-сайт компанії "Індустріальний союз Донбасу (ІСД)" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.isd.com.ua>
11. Цивільний кодекс України: за станом на 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Надійшла до редколегії 17.12.12

УДК 330.342:330.637

А. Старостіна, д-р екон. наук, проф.,
КНУ імені Тараса Шевченка,
В. Кравченко, канд. екон. наук, доц.,
КНУ імені Тараса Шевченка,
Л. Названова, пров. екон.,
КНУ імені Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАУКОВЦІВ УНІВЕРСИТЕТУ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглянуто основні положення концепції відкритих інновацій. Обґрунтовано можливості використання концепції відкритих інновацій в умовах української економіки. Виявлено можливості і ризики для реалізації інтелектуального капіталу університетської науки з використанням концепції відкритих інновацій.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, відкриті інновації, концепція відкритих інновацій, бізнес-модель, ризик, комерціалізація інтелектуальної власності.

Рассмотрены основные положения концепции открытых инноваций. Обоснованы возможности использования концепции открытых инноваций в условиях украинской экономики. Выявлены возможности и риски при реализации интеллектуального капитала университетской науки с использованием концепции открытых инноваций.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, интеллектуальный капитал, открытые инновации, концепция открытых инноваций, бизнес-модель, риск, риск-менеджмент, коммерциализация интеллектуальной собственности.

The main provisions of the concept of open innovation are highlighted. The possibility of using the concept of open innovation in the Ukrainian economy is grounded. The possibilities and risks of usage the intellectual property of university within the concept of open innovation re defined.

Keywords: intellectual property, intellectual capital, open innovation, concept of open innovation, business-model, risk, risk management, commercialization of intellectual property.

Світ у сучасних умовах розвивається на засадах інформаційної економіки, економіки знань, що є складовими інноваційної моделі розвитку. Враховуючи, з яким інженерними, соціальними і економічними задачами світ стика-

ється сьогодні, очевидною стає нагальна необхідність у використанні досягнень науки і технологій з метою перетворення глобальної економіки. Вчені та інженери повинні знаходити галузі, в яких можна робити нові відкриття,

створювати робочі місця, пов'язані із розвитком передових технологій, і підтримувати інвестиції в інтелект для того, щоб допомогти компаніям досягти успіху.

Одним із найважливіших чинників забезпечення конкурентоспроможних позицій української держави в світовій економіці, з одного боку, та сприяння її переходу на засади реального (а не декларативного) інноваційно-інвестиційного модернізаційного розвитку, з іншого, є ефективне використання потенціалу інтелектуальної власності взагалі, та викладачів і співробітників вищих навчальних закладів, зокрема. Особлива роль інтелектуальної власності в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки обумовлена її специфічним місцем серед факторів виробництва. Створення нових знань і технологій та їх використання на користь соціально-економічному розвитку держави визначають роль і місце країни в світовій спільноті та рівень забезпечення національної безпеки. У розвинених країнах, де 80-95% приросту ВВП припадає на частку нових знань, втілених в техніці і технологіях, можна стверджувати, що розвивається інноваційна економіка.

На даний час, в рамках існуючого в Україні кланово-олігархічного режиму, основна маса членів суспільства, в тому числі і вузівські викладачі і науковці, позбавлена можливості контролювати напрямки використання засадничих матеріальних факторів виробництва, фінансових та виробничих ресурсів, які перетворилися на відчужений капітал. Ситуація з інтелектуальною власністю викладачів і співробітників вищих навчальних закладів є принципово відмінною. Розробляючи та викладаючи авторські курси і виконуючи науково-дослідні роботи, вони не лише створюють об'єкти інтелектуальної власності, але й мають, в силу наявної кваліфікації та досвіду, широкі можливості для їх використання.

За таких умов особливої актуальності набувають нові підходи до використання інтелектуальної власності університетської науки для реалізації завдань модернізації української економіки [7].

Дослідженню місця і ролі інтелектуальної власності в якості чинника соціально-економічного розвитку присвячені публікації А. Чухно [1], В. Базилевича [2], Д. Черваньова [3], О. Жилінської [4], В. Вірченка [5], І. Корнілової [6].

Теоретичні і практичні питання концепції відкритих інновацій розглядаються в працях наступних вчених: Г. Чесбро [8], який вперше сформулював теоретичні основи концепції відкритих інновацій, В. Ванхавербеке [9], Н. Франке [10], Т. Бакіссі [11], Б. Еберсберга [12] та ін.

Аналіз наявних теоретичних напрацювань показав, що не повною мірою дослідженими є питання можливостей та ризиків, які виникають при використанні інтелектуальної власності університетської науки в рамках концепції "відкритих інновацій".

Цілі статті полягають у тому, щоб розкрити сутність концепції "відкритих інновацій" та обґрунтувати напрями її застосування в умовах української економіки, встановити які існують можливості і ризики для реалізації інтелектуальної власності університетської науки.

Останнім часом в науковому світі триває дискусія з приводу необхідності використання відкритих інновацій для активізації інноваційної діяльності і підвищення конкурентноздатності підприємств і організацій, в тому числі і університетів. Все більша кількість теоретиків і практиків називають концепцію відкритих інновацій одним з найбільш ефективних способів забезпечення конкурентних переваг на сучасному ринку. Найбільша кількість досліджень в сфері відкритих інновацій проводиться в США (19,8%), Німеччині (15,5%), Нідерландах (7,9%) і Фінляндії (7,3%). Огляд теорії і практики відкри-

тих інновацій на основі аналізу літератури дозволяє виділити декілька основних галузей розвитку знань, серед яких одне з головних місць займає і управління інтелектуальною власністю, окрім управління відносинами із зовнішнім оточенням; управління НДДКР; управління конкурентоспроможністю; стратегічного управління; інфраструктурного забезпечення інновацій; державного і регіонального управління інноваціями; інформаційних ресурсів і технологій.

Відкриті інновації являють собою набір механізмів розвитку будь-якої організації, які дозволяють більш результативно використовувати як внутрішні джерела (ідеї і технології), так і можливості зовнішнього середовища. Суть концепції зводиться до цілеспрямованої реалізації різними організаціями, в тому числі і університетами припливу та відтоку знань з метою підвищення їх внутрішньої інноваційної активності та розширення можливостей для реалізації інновацій в зовнішньому середовищі [8].

Важливою обставиною в рамках даної концепції, є проблема поєднання інноваційної ідеї і правильної бізнес-моделі, що необхідно для одержання максимальної цінності від інновації. Ця проблема стосується як системи управління інноваційним процесом так і управління інтелектуальною власністю. Сама по собі інноваційна ідея (або технологія), створена в рамках інноваційного процесу не має ніякої внутрішньої цінності; ця цінність проявляється тільки у випадку, коли інновація комерційно реалізується за допомогою бізнес-моделі. Виходячи з цього можна визначити ряд завдань, які необхідно розв'язати в рамках створення системи управління інноваційним процесом в університеті, щоб задовольняти вимогам моделі відкритих інновацій, це: формалізація інноваційного процесу в рамках організації й визначення стратегічних цілей управління інноваційним процесом; інвентаризація інтелектуальних ресурсів і накопиченої інтелектуальної власності організації; трансформація інноваційного процесу в організації з метою розширення можливостей джерел ідей з одного боку, і можливих варіантів застосування результатів процесу з іншої сторони.

Університети завжди грали провідну роль в створенні і розповсюдженні наукових знань, формуванні інтелектуальної еліти нації, її інтелектуального капіталу. Думка про те, що роль університетів у формуванні інноваційного потенціалу полягає у збереженні й передачі знань від університет у промисловість за схемою: від генерації ідеї і створення нового знання; формалізації його у вигляді публікації; передачі через освітній процес, спрямований на підготовку кваліфікованих фахівців для економіки; використання цих результатів у промисловості шляхом перетворення них у новий продукт і реалізує його на ринку сьогодні потребує уточнення, оскільки змінюється роль університетів у суспільстві. Якщо раніше на етапі еволюції освітніх систем склалася традиційна лінійна модель передачі ними знань у промисловість, при якій загальне регулювання цього процесу здійснювалося на рівні держави і достатньо вузько визначалася інституціональна місія університетів як учасників реалізації інноваційного процесу, то в сучасних умовах ми вже спостерігаємо трансформацію ролі вищої професійної освіти у бік посилення дослідницької складової у їх діяльності, виводячи університети на так званий новий (інноваційний) рівень свого розвитку, що стане можливим з використанням ними відкритих інновацій.

Отже, зміна інноваційної парадигми на користь відкритих інновацій потребує переосмислення управління інноваційним процесом в межах університету, використовуючи внутрішні і зовнішні можливості для його пере-

бігу і потребує трансформації підходів до організації науково-дослідницької діяльності в таких напрямках, як: підвищення ступеня відкритості науково-дослідницької роботи і комерціалізацію отриманих знань. Це, на нашу думку, може бути реалізовано за рахунок більш гнучкої організації науково-дослідницької діяльності, орієнтованої на потреби замовників, залучення до цієї діяльності представників зацікавлених сторін, здійснення міждисциплінарних досліджень. Націленість на комерціалізацію результатів науково-дослідницьких робіт, інтелектуальної власності стало основою у формуванні нових підходів до організації цієї діяльності, а саме створенню "зовнішньоорієнтованих структур", основним завданням яких є здійснення комерціалізації інтелектуальної власності університетів і забезпечення реалізації таких напрямів роботи як: працевлаштування випускників, відповідність рейтингам, залучення інвестицій і т.п., за допомогою залучення зовнішніх партнерів і створення необхідної інфраструктури. Серед елементів інноваційної інфраструктури виділяють: технопарки, наукові парки, бізнес-інкубатори, навчально-наукові інноваційні комплекси, основним завданням яких є передача інтелектуальної власності через продаж патентів (як, наприклад, центри трансферу технологій) і з реалізацією інноваційних ідей через створення нових підприємств, що комерціалізують ці ідеї. Оскільки впровадження нових технологій несе в собі значну кількість різного роду ризиків, вузівські зовнішньо орієнтовані структури повинні забезпечувати створення необхідного середовища, що приведе до зменшення ризику.

Іншим варіантом підтримки комерціалізації результатів науково-дослідницької діяльності університетів стає комерціалізація інтелектуальної власності через створення нових організацій за допомогою інфраструктури, що дозволить використовувати їм нові інноваційні підходи як до розробки самої технології, так і до способу її комерціалізації, тобто створення найбільш ефективної бізнес-моделі, привносячи економічну цінність створеної інновації. Отже, відкриті інновації як модель управління нині частіше використовуються в різних галузях науки і економіки. Відкриті інновації вигідні всім. Компанії можуть використовувати їх як базову стратегію, яка сприяє швидкій появі нових знань і розповсюдженню технологій, а університети отримують можливість ефективно проводити дослідження і посилити процес інновацій, підтримуючи роботу викладачів, науковців, студентів в нових галузях знань, виявляючи необхідні навички і здібності, отримати реальний досвід підприємництва, перетворюючи теоретичні відкриття в реальні продукти і послуги, а також зрозуміти, як зміняться навчальні курси і програми у відповідності з новими задачами.

Тому для усвідомленого переходу університетів до функціонування на основі концепції відкритих інновацій першочерговою є розробка стратегії їх розвитку згідно із принципами відкритих інновацій, які передбачають:

- взаємодію з талановитими спеціалістами, що працюють як в університеті, так і за його межами;

- зовнішні НДДКР можуть створювати значні цінності, а внутрішні – необхідні аби отримати частину цих цінностей;

- немає необхідності самим створювати оригінальні розробки, щоб отримати від них прибуток;

- побудувати оптимальну бізнес-модель важливіше, ніж першими вивести інновацію на ринок;

- якщо університет застосовує зовнішні та внутрішні ідеї повною мірою, то він перемагає в конкурентній боротьбі;

- університет має отримувати прибуток від використання іншими компаніями інтелектуальної власності науковців і викладачів, а також купувати інтелектуальну власність інших компаній, якщо це сприятиме покращенню його бізнес-моделі [13]. Особливість університету з позиції управління інноваційним процесом, з одного боку, пов'язана з тим, що на рівні держави університет виступає як учасник інноваційного процесу, здійснюючи свою діяльність спрямовану на підвищення інноваційної активності та пошуку нових джерел інноваційних ідей для національної економіки, а з іншого, виникає необхідність в управлінні інноваційним процесом в межах самого університету шляхом використання його внутрішніх інноваційних можливостей для підвищення якості, ефективності і економічної віддачі від своєї діяльності.

В рамках виконання науково-дослідної роботи "Модернізація економіки України на засадах сталого соціально-економічного розвитку: закономірності, протиріччя, ризику" (науковий керівник – д.е.н., проф., член-кор. НАН України Базилевич В.Д.) в червні – липні 2011 р. було проведено експертне опитування, спрямоване на отримання інформації стосовно можливостей використання інтелектуальної власності викладачів та науковців університету в якості чинника модернізації української економіки. Загальна кількість експертів – 24 керівника навчальних та наукових підрозділів університету. Експерти представляли всі види факультетів та інститутів – природничі (13), соціальні (8) та гуманітарні (3). Результати експертного опитування оброблялися за допомогою спеціалізованої комп'ютерної програми – SPSS 13.

Одні із центральних завдань дослідження полягали, по-перше, у з'ясуванні того яку пропорцію розподілу доходів від використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ) керівники підрозділів вважають найбільш дієвою для стимулювання науково-дослідної роботи, та, по-друге, у визначенні ризиків створення та комерціалізації об'єктів прав інтелектуальної власності в університеті.

Результати опитування показали, що висунута гіпотеза про те, що найбільш дієвою для стимулювання науково-дослідної роботи є така пропорція розподілу доходів від використання ОПІВ, в якій більша частина належить авторіві, підтвердилася.

Таблиця 1. Стимулююча пропорція розподілу доходів від використання ОПІВ (середній %)

	Частка			
	Автора	Підрозділу	Факультету	ВНЗ
За видами ОПІВ				
Авторські свідоцтва	53	18	13	16
Патенти	50	19	13	18
За видами факультетів				
Природничі	52	19	12	17
Соціо-гуманітарні	47	19	15	19
За видами підрозділів				
Навчальні	47	23	13	17
Наукові	54	16	13	17

Джерело: Розрахунки авторів

Дослідження думок експертів за різними критеріями (видами ОПІВ, факультетів та підрозділів) показує, що найбільш типовим є підхід, згідно якого автору має належати 50% доходів від ОПІВ, підрозділу, де він працює – 20%, факультету – 13 % та ВНЗ – 17%. Ми вважаємо, що така пропорція не є випадковою, і відображає, звичайно лише в першому наближенні, внесок учасників університетської науки у створення об'єктів інтелектуальної власності.

Аналіз ризиків створення ОПІВ університетськими викладачами та науковими співробітниками показав, що на першому місці в 2011 р. знаходяться ризики, пов'я-

зані із дією факторів зовнішнього мікросередовища (дія замовників, постачальників, конкурентів тощо) та із дією внутрішніх факторів (табл. 2). Саме їх 25% експертів поставили на 1 та 2 місця

На 2-му місці розташовані внутрішні фактори ризиків і на третьому – ризики, пов'язані із дією факторів зовнішнього макросередовища.

Приблизно таку ж саму картину змалювали експерти відносно ризиків комерціалізації ОПІВ. Місця факторів ризиків в даному випадку розподіляються наступним чином (табл. 3).

Таблиця 2. Фактори ризиків створення ОПІВ в 2011 р. (у % до загальної кількості експертів)

Фактори ризиків	1 місце	2 місце	3 місце
Зовнішнього макросередовища	12,5	4,2	12,5
Зовнішнього мікросередовища	25,0	8,3	8,3
Внутрішнього середовища	25,0	29,2	4,2
Немає відповіді	37,5	58,3	75,0
Загалом	100	100	100

Джерело: Розрахунки авторів

Як свідчать дані табл. 2 та 3 основні фактори ризиків створення та комерціалізації ОПІВ пов'язані, за думкою експертів, із

а) внутрішніми проблемами в діяльності університету – відсутністю належної матеріальної бази проведення НДР; відсутністю ОПІВ серед активів університету; недостатньою фаховою юридичною підтримкою та

роз'яснювальною роботою в сфері комерціалізації ОПІВ та

б) із діями суб'єктів зовнішнього мікросередовища – відсутністю у потенційних замовників (державних органів влади та підприємств) коштів на проведення науково-дослідних робіт; плагіат, піратство, виробництво контрафактної продукції; велика конкуренція тощо.

Таблиця 3. Фактори ризиків комерціалізації ОПІВ в 2011 р. (у % до загальної кількості експертів)*

Фактори ризиків	1 місце	2 місце	3 місце
Зовнішнього макросередовища	16,7	4,2	4,2
Зовнішнього мікросередовища	12,5	12,5	12,5
Внутрішнього середовища	29,2	16,7	12,5
Немає відповіді	41,7	66,7	70,8
Загалом	100	100	100

Джерело: Розрахунки авторів

Таким чином, проведене дослідження ролі інтелектуальної власності викладачів та наукових співробітників університету дозволило з'ясувати, що за певних умов інтелектуальний капітал вищих навчальних закладів здатен стати ефективним чинником модернізації української економіки. Для цього необхідно провести належне правове оформлення ОПІВ та здійснити їх оцінку і постановку на баланс, впровадити оплату праці з урахуванням ОПІВ та запровадити механізм управління ризиками в сфері створення та комерціалізації ОПІВ в вищих навчальних закладах.

Отже, з огляду на результати проведених нами досліджень і враховуючи рекомендації фахівців в галузі відкритих інновацій з питань управління інтелектуальною власністю, зазначених в Доповіді "Відкриті інновації і інтелектуальна власність в Європі" (2011р.) сформулюємо основні напрямки застосування положень концепції відкритих інновацій до діяльності університетів в Україні, враховуючи важливу їх особливість з питань управління інноваційним процесом, коли університет одночасно виступає як об'єкт і як суб'єкт інноваційних відносин у рамках певних систем.

Розглянувши основні положення концепції "відкритих інновацій" можна зауважити, що на сучасному етапі розвитку національної економіки університетам необхідно самостійно здійснювати діяльність по створенню й управлінню інноваційним процесом на рівні самого вузу, з одного боку, шляхом задоволення потреб економіки в генерації нових знань і подальшої комерціалізації їх інтелектуальної власності через створення зовнішньо орієнтованих структур і необхідної інфраструктури і ефективних бізнес-моделей реалізації результа-

тів своєї діяльності, з іншого, удосконалення власної діяльності для підвищення її якості і ефективності шляхом створення нових більш гнучких організаційних дослідницьких одиниць всередині самих університетів, а також структур, що забезпечать, насамперед, створення необхідного середовища, що знизять ризики в управлінні інноваційною діяльністю університетів. Реалізуючи принципи концепції відкритих інновацій, на нашу думку, необхідно:

- розробити відповідне нормативно-правове забезпечення оформлення ОПІВ та здійснити їх оцінку і постановку на баланс;

- впровадити оплату праці науковцям і викладачам з урахуванням ОПІВ та запровадити механізм управління ризиками в сфері створення та комерціалізації ОПІВ в університетах;

- державі створити відповідні умови для заміщення капіталів (фізичного-природного на інтелектуальний-людський) шляхом збільшення фінансування наукових досліджень, фундаментальної науки через наукові гранти та програми, які дозволять науковим колективам конкурувати між собою за ці ресурси, створюючи надлишок інноваційних ідей світового класу і забезпечуючи таким чином якість фінансуємих програм, заохочуючи тим самим передовий досвід і сприяючи перспективним ідеям нових вчених, отримуючи патенти та винаходи, що купуються різними фірмами-учасниками ринку, таким чином, долучаючи до цього процесу інвесторів;

- забезпечити формування інноваційної інфраструктури шляхом створення відповідних інститутів підтримки інноваційного процесу (спеціалізованих освітніх

центрів колективного користування науковим обладнанням, технопарків, бізнес-інкубаторів, кластерів малого бізнесу, центрів трансферу технологій та ін.);

- сформувати спеціальні центри та проекти, які дозволять знизити ризики впровадження нових продуктів, технологій;

- сприяти створенню умов для розвитку науковців і викладачів університету у примноженні їх здібностей і потреби у творчості, креативності, самовираженні;

- підтримувати підвищення мобільності у навчанні випускника. Університети повинні пропонувати навчання світового класу в університетах інших країн або розширювати підготовку в своєму університеті, запрошуючи найбільш перспективних вчених зовні;

- забезпечити збалансований підхід до інтелектуальної власності шляхом стимулювання державою інновацій через розробку політики в галузі інтелектуальної власності, яка буде стимулювати новаторські ідеї; уніфікувати умови отримання патентів; знизити витрати на патенти; сприяти розширенню ринку інтелектуальної власності через ріст посередників інтелектуальної власності, фінансування наукових досліджень;

- збалансувати політику щодо університетів по дослідженням, що фінансуються державою шляхом зміщення акцентів з боку зосередження університетів на максимізації доходів, що може обмежувати потік досліджень в галузі, яка, в свою чергу гальмує технічний прогрес і конкурентоспроможність галузі, до більш збалансованого підходу, який більше уваги повинен приділяти соціально-економічній складовій з особливим акцентом на широкому розповсюдженні результатів цих досліджень у суспільстві;

- створити ефективні інноваційні мережі за участю партнерів: університетів, лабораторій, стартап-компаній, транснаціональних корпорацій і уряду для сприяння розвитку малих і середніх підприємств для розробки і реалізації ними інновацій.

1. Інституційно-інформаційна економіка [Текст]: підручник / А.А. Чухно, П.І. Юхименко, П.М. Леоненко; за ред. А.А. Чухно. – К. Знання, 2008.
 2. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку [Текст]: монографія / В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн – К.: Знання-Прес, 2008.
 3. Черваньов Д.М. Система інноваційного менеджменту: теорія і практика [Текст]: підручник / Д.М. Черваньов – К.: ВПЦ "Київський університет", 2012 р.
 4. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації [Текст]: монографія / О.І. Жилінська – К.: Парламентське видавництво, 2010. – 552 с.
 5. Вірченко В. Інтелектуальний капітал в системі антикризового управління підприємством / В. Вірченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – Випуск 132. – 2012 – С. 32-34.
 6. Корнілова І.М. Інноваційні пріоритети розвитку світового господарства [Текст]: монографія / І.М. Корнілова [і др.]; за ред. А.П. Румянцев – К., 2011.
 7. Модернізація України – наш стратегічний вибір. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. 2011 р. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Poslannya_sborka.pdf
 8. Чесбро Г. Открытые бизнес-модели. IP-менеджмент [Текст] монографія / Г.Чесбро. – М.: Поколение, 2007. – 352 с.
 9. W.Vanhaverbeke, V.Van de Vrande, H.Chesbrough. Understanding the advantages of open innovation practices in corporate venturing in terms of real options//Creativity and Innovation Management, 17(4), 2008.
 10. N.Franke, F.Piller. Toolkits for user innovation and design: exploring user interaction and value creation in the watch market // Journal of Product Innovation Management, 21, 6 (November): 2004.
 11. W.Vanhaverbeke, and T.Bakisi (2010) QOD: Managing open innovation in a low-tech industry SME. ECCH 810-063-1, 18p.
 12. Ebersberger B., Herstad S.J., Iversen E., Som O. and Kirmer E. (2011), Open Innovation in Europe, Preliminary draft 5/1/2011.
 13. Черваньов Д.М. Пріоритетні напрями реалізації відкритих інновацій в Україні [Текст]: /Д.М. Черваньов, Л.М.Названова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка". – Випуск 136 – 137. – 2012 – С. 4-8.

Надійшла до редколегії 17.12.12

УДК: 330.341.1

А. Степанова, канд. екон. наук, асист.,
КНУ імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІННОВАЦІЙНОГО ФАКТОРУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ТЕОРІЇ ЦИКЛІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЙОЗЕФА ШУМПЕТЕРА

Виявлено вплив інноваційного фактору на темпи економічного зростання країн на різних стадіях економічного циклу. Розкрито роль інновацій в подоланні економічної кризи.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний підхід, темпи економічного зростання.

Установлено влияние инновационного фактора на темпы экономического роста на разных стадиях экономического цикла. Показано роль инноваций в преодолении экономического кризиса.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационный подход, темпы экономического роста.

The influence of innovation factor on economic growth of countries at different stages of economic cycle. The role of innovation in overcoming the economic crisis.

Keywords: innovation, innovation development, innovative approach, economic growth.

Важелі державного регулювання завжди мали місце в окремих країнах в різні часи їхнього розвитку. Незважаючи на те, що майже не існує країн так званого "соціалістичного табору", де під методами державного регулювання розумілася планова економіка, яка мала цілком директивні методи жорсткої централізації всіх гілок комуністичної влади. Сьогоднішня ситуація така, що навіть Китай вже має винятки, які не відповідають принципам функціонування "соціалістичної економіки". В ринкових і неринкових економіках використовувалися, на перший погляд, близькі методи бюджетно-податкового, кредитно-грошового і інвестиційно-інноваційного регулювання, адже це і є система досить ефективних політик, дві перші з яких повинні бути підпорядковані останній, тобто бюджетно-податкова і кредитно-грошова політики в будь-якій цивілізованій країні спрямовуються на забезпечення ефективного інвестиційного процесу з великою роллю в ньому інноваційної складової.

Серед вчених, що заявили про науково-технічний прогрес та інновації як про фундаментальні чинники

розвитку національної економіки, слід виокремити представників неокласичного (В. Девонс, А. Маршалл, Л. Вальрас, К. Менгер, Р. Солу), кейнсіанського та неокейнсіанського (Дж. Кейнс, Н. Калдор, Є. Домар, Р. Харрод, Е. Хансен, Дж. Хікс) напрямів економічної науки.

Подальший аналіз впливу технічного прогресу на чинники економічного зростання здійснювали Я. Тінберген, Дж. Мід, Е. Денісон, Й. Шумпетер, М. Кондратьєв, С. Глазьев, Л. Канторович, П. Ромер, Б. Санто, П. Друкер, Г. Менш.

Теоретичні засади та практичні аспекти впливу науково-технічного прогресу на показники економічного розвитку знаходяться в центрі досліджень українських та російських фахівців В. Базилевича, В. Гейця, Б. Малицького, Н. Гончарової, О. Жилінської, Л. Федулової, Д. Черваньова.

Невирішені раніше частини загальної проблеми полягають у різноманітності підходів до трактування ідеї Й. Шумпетера та потребі аналізу сучасного економічного становища через призму вчення видатного економіс-

© Степанова А., 2013